

**ОЗОДЛИКДАН МАҲРУМ ЭТИШ ЖОЙЛАРИДАН ОЗОД ЭТИЛГАН
ШАХСЛАРНИ ИЖТИМОЙ МОСЛАШТИРИШДА ФУҚАРОЛИК ЖАМИЯТИ
ИНСТИТУТЛАРИ БИЛАН ҲАМКОРЛИКНИНГ ЎЗИГА ХОС
ХУСУСИЯТЛАРИ**

А.Ш.Ўринбоев

ИИБ Академияси 3-ўқув курси

321-гуруҳ курсанти

Аннотация. Ушбу мақолада Озодликдан маҳрум этиш жойларидан озод этилган шахсларни ижтимоий мослаштиришда фуқаролик жамияти институтлари билан ҳамкорликнинг ўзига хос хусусиятлари тўғрисида кўплаб тушунчаларга тариф берилган.

Калит сўзлар: озодликдан маҳрум этиш, ижтимоий мослаштириш, фуқаролик жамияти, маҳкум, инсон ҳуқуқлари.

Маълумки, миллий давлатчилигимиз тарихида илк бор шаҳарча, Фуқаролик жамиятининг муҳим бўғини бўлган қишлоқ, овул ва маҳалла фуқаролар йигинлари ўзини ўзи бошқаришнинг худудий бирликлари сифатида Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 105-моддасида мустахкамлаб куйилди. Чунончи, Асосий Комусимизнинг мазкур моддасига асосан, шаҳарча, қишлоқ ва овулларда, шунингдек улар таркибидаги маҳаллаларда ҳамда шаҳарлардаги маҳаллаларда фуқароларнинг йигинлари ўзини ўзи бошқариш органлари ҳисобланади. Бошқача айтганда, «худудий тамойил бўйича яшаш жойларида - шаҳар, қишлоқ, овул ва маҳаллаларда ташкил қилинадиган йигин» сифатида эътироф этилди.

Албатта, фуқаролар жамияти институтининг ўзини ўзи бошқариш органи Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 105-моддасида мустахкамланганлиги давлат мустақиллиги ва сиёсий суверенитетига эришиш шароитида давлатчиликнинг миллий шакллари тиклаш, Ўзбекистон халқининг ижтимоий ҳаётидаги миллий анъаналар ва одатларидан янада тўлиқ фойдаланиш жараёнлари кўзатилаётганлигидан дарак беради, ўзини ўзи бошқариш тизимининг энг куйи маъмурий-худудий булакларда ва маҳаллаларда жорий қилинганлиги масал ага тўғри ёндашилганлигини кўрсатади. Аини пайтда мазкур соҳага оид муносабатларни такомиллаштириш учун конституциявий асос яратилганлигидан далолат беради.

Алоҳида таъкидлаш жоизки, 1993 йил 2 сентябрда илк маротаба қабул қилинган Ўзбекистон Республикасининг «Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари тўғрисида»ги Қонундан фаркли ўлароқ, 1999 йил 14 апрелда ҳамда 2013 йил 22 апрелда янги тахрирда қабул қилинган қонунларда шаҳарча, қишлоқ, овул ва

шаҳардаги маҳалла фуқаролар йигинлари ҳамда шаҳарчадаги, кишлоқдаги ва овулдаги маҳалла фуқаролар йигинининг ваколатлари алоҳида моддаларда белгиланди.

Демак, мамлакатимизда фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларининг 4 та тури - шаҳарча, қишлоқ, овул ва маҳалла фуқаролар йигинлари мавжудлигини ҳамда Г.Маликова тўғри таъкидлаганидек, ўзини ўзини бошқариш тизими икки поғонали эканлигини эътироф этиш лозим. Яъни биринчи поғона - шаҳарча, қишлоқ, овул фуқаролар йигини ва шаҳардаги маҳалла фуқаролар йигини бўлса, иккинчи поғона — шаҳарча, қишлоқ ва овулдаги маҳалла фуқаролар йигинидан иборат. Айни пайтда республикаимизда 9116 та фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари, шу жумладан 26 та шаҳарча, 101 та қишлоқ, 162 та овул, 8827 та маҳалла фуқаролар йигинлари фаолият кўрсатмоқда.

Чунончи, Фуқаролик жамияти институтининг муҳим бўғини бўлган ўзини ўзи бошқариш органларининг ўзаро жазони ижро этиш муассасалари билан ҳамкорлиги тасирчан йўлга қўйилмаган. Ушбу орган билан агар жазони ижро этиш муассасасидан озод этилаётган шахснинг маълум сабабларга кўра аниқ турар жойи бўлмаса, жазони ижро этиш муассасаси маъмурияти унта яшаш жойи билан таъминлаш, доимий яшаш ёки вақтинча турган жойи бўйича рўйхатга олишга ҳамда ишга жойлашишга ёрдам беришни сўраб, шунингдек ногиронлиги бўлган шахсларни ёки огир касалликларга чалинган шахсларни даволаш масалаларини олдиндан хал қилиш тўғрисида тегишли маҳаллий давлат ҳокимияти органларига, ички ишлар органларига ва соғлиқни сақлаш муассасаларига илтимоснома юбориш каби масалаларда ўз ҳамкорлигини билдирса мақсадга мувофиқ бўлар эди.

Ўзини ўзи бошқариш органи ва жазони ижро этиш муассасалари ёки органлари билан маҳкумларни озодликка ижтимоий мослаштиришда ҳамкорлигининг ўзига хос жиҳатлари қуйидагиларда номоён бўлади:

Биринчидан, маҳкумлар ва оилаларини даромад манбаларини, шу жумладан, томорқа ерлардан фойдаланиш ҳамда даромадли меҳнатга бўлган интилиши ва эҳтиёжларини «хонадонбай» ўрганиш;

Иккинчидан, озодликдан маҳрум этиш жойларидан озод этилган шахсларни ижтимоий мослаштиришда Маҳкумлар озодликка чиқкандан сўнг ёки жазо ўтаётган даврда уларнинг оила аъзоларидан ишсиз ёшлар ва хотин-қизларнинг муаммоларини ўрганиш орқали уларни касб-хунар ва тадбиркорликка ўргатувчи курсларга йўналтириш ва меҳнат фаолияти билан шуғулланишга амалий кўмаклашиш;

Учинчидан, озодликдан маҳрум этиш жойларидан озод этилган шахсларни ижтимоий мослаштиришда маҳкумлар ва оила аъзоларининг ўз мустақил фаолиятини мисол тадбиркорлик амалга оширишга тўсиқ бўлаётган ер ажратиш, қурилиш учун

рухсат бериш, турли хил фаолиятлар учун лицензия олиш, бўш бино ва ер майдонларини тадбиркорлик учун ажратиш,

коммуникация тизимларига уланиш муаммоларни тезкорлик билан хал этиш каби ишларда ҳамкорлиги ўзига хос хусусиятларидан ҳисобланади.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Бойдадаев М. ЎЗБЕКISTON да ҳуқуқий давлат ва фуқаролик жамияти қурилиши ва бошқарув тизимининг шаклланиши ва такомиллашувининг ҳуқуқий асослари: Юрид. фанлар доктори .. диссертацияси. — Тошкент: Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат ва жамият қурилиши Академияси, 2001. - Б.209.
2. Джалилов Ш.И. Реформа местных органов государственной власти в Узбекистане (1990-1994 гг.): Диссертацияси...докт.юр.наук. - Ташкент: ТГЮИ, 1994. - С.221.
3. Хусанов А.Т. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси ва маҳаллий давлат ҳокимияти асослари: Ҳуқуқий, ташкилий масалалар ва муаммолар: Юрид. фанлар доктори .. диссертацияси. - Тошкент: ТДЮИ, 1995. - Б. 149.
4. Маликова Г.Р. Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш институтининг конституциявий (ҳуқуқий) асосларини такомиллаштириш муаммолари: Юрид. фанлар доктори .. диссертацияси. - Тошкент: ТДЮИ, 2009.-Б.5.
5. Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Ахборотномаси, 1993 й. - №9. - 322-м.
6. Ўзбекистон Республикасининг 1999 йил 14 апрелда янги тахрирда қабул қилинган «Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари тўғрисида»ги Қонуни //Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси, 1999 й. - №5. - 110-м.; Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 22 апрелдаги УРК-350-сонли қонуни билан тасдиқланган янги тахрирдаги «Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикасининг қонуниИ Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси палаталарининг Ахборотномаси, 2013 й. - №4. - 96-м.